

Propagandistický aparát EÚ: Ako EÚ financuje MVO na vlastnú propagáciu

Autor: Thomas Fazi

Február 2025

Zhrnutie

Táto správa skúma, ako Európska komisia čoraz viac využíva svoj rozpočtový vplyv na presadzovanie svojej politickej agendy pod zámienkou podpory „hodnôt EÚ“. Ukazuje, ako EÚ využíva programy ako napríklad CERV (Občania, rovnosť, práva a hodnoty) na financovanie mimovládnych organizácií (MVO) a think-tankov, z ktorých mnohé otvorene podporujú víziu Komisie o hlbšej európskej integrácii. Namiesto podpory skutočného občianskeho zapojenia ide o systematickú snahu upevniť proeurópske naratívy a potlačiť nesúhlasné hlasy.

Hlavné zistenia:

- Propaganda cez sprostredkovateľov: Komisia smeruje značné financie na MVO a think-tanky, ktoré podporujú jej politické ciele. Tieto organizácie, často závislé od týchto peňazí, fungujú ako predĺžená ruka Komisie – čím sa stiera rozdiel medzi občianskou spoločnosťou a inštitucionálnou propagandou.
- Kultúrny imperializmus: EÚ presadzuje liberálno-progresívne normy, ktoré sú často v rozpore s kultúrnymi kontextmi členských štátov, čo zvyšuje napätie najmä v strednej a východnej Európe.
- Podkopávanie demokracie: Finančné praktiky EÚ deformujú verejnú debatu a umlčujú alternatívne názory – čím vytvárajú jednostranný naratív uprednostňujúci nadnárodnú integráciu pred národnou suverenitou a pluralizmom.
- Podpora cenzúry: Pod zámienkou boja proti dezinformáciám EÚ čoraz viac podporuje iniciatívy, ktoré cenzurujú nesúhlasné názory a obmedzujú rôznorodosť verejného diskurzu.
- Zahraničné zasahovanie: V štátoch s konzervatívnymi a euroskeptickými vládami podpora MVO zo strany EÚ prerastá do zasahovania do domácej politiky – často za účelom oslabenia demokraticky zvolených vlád.
- Nedostatok transparentnosti: V pridelení a kontrole EÚ fondov existujú značné medzery, čo vyvoláva vážne obavy zo zneužívania verejných financií.

- Dôvod na skutočné MVO: Zneužívanie MVO na politické účely podkopáva ich dôveryhodnosť a ohrozuje demokraciu. Skutočné občianske organizácie môžu byť vnímané ako súčasť propagandistického aparátu, čo oslabuje dôveru verejnosti.

Záver: Správa dospieva k záveru, že využívanie MVO ako nástrojov politického presadzovania zo strany EÚ je súčasťou širšieho trendu ústupu od demokratického riadenia. Centralizovaním moci v inštitúciách a marginalizovaním suverenity členských štátov EÚ prispieva k erózii demokracie v Európe.

Úvod

V posledných rokoch čoraz viac využíva Európska únia (EÚ) svoje rozpočtové právomoci ako nástroj na presadzovanie – alebo vynucovanie – súladu so svojimi tzv. „hodnotami“, najmä v členských štátoch, ktorých vlády sú vnímané ako odporujúce alebo nekonzistentné s politickou agendou EÚ.

Verejná diskusia sa doteraz z veľkej časti sústredila na nástroje ako je napríklad Nariadenie o podmienenosti právneho štátu (z roku 2020), ktoré viaže čerpanie finančných prostriedkov EÚ na dodržiavanie princípov právneho štátu – samozrejme, podľa definície Bruselu.

Táto správa však poukazuje na ešte znepokojivejší a menej analyzovaný jav: aktívne využívanie rozpočtu EÚ Európskou komisiou na presadzovanie agendy „práv a hodnôt“ prostredníctvom rôznych „nástrojov politiky zameraných na hodnoty“. Tieto nástroje zahŕňajú mediálne kampane (online aj offline), ako aj množstvo projektov zameraných na „propagáciu hodnôt EÚ“ a „približovanie Európskej únie občanom“.

Hoci sú tieto programy prezentované ako snaha podporiť právny štát a základné práva, pri hlbšej analýze sa ukazuje, že verejné financie sa často používajú na presadzovanie konkrétnej politickej línie – často na úkor suverenity členských štátov a demokratických procesov.

Jeden z najvýznamnejších príkladov je program CERV (Občania, rovnosť, práva a hodnoty), ktorý smeruje obrovské množstvá finančných prostriedkov do občianskej spoločnosti, vrátane MVO a think-tankov.

Mnohé z týchto projektov podporujú chvályhodné ciele, no existujú aj prípady, kde sa tieto peniaze používajú na propagáciu politicky zafarbeného výkladu tzv. európskych hodnôt, často v rozpore s národnými kultúrnymi citlivosťami. Navyše, mnohé z týchto organizácií otvorene podporujú európsky federalizmus, čím sa zhodujú s politickými zámermi Komisie.

Táto správa tvrdí, že ide o „propagandu cez sprostredkovateľov“ – Komisia financuje MVO a think-tanky, aby presadzovali jej politiky a ciele, ba dokonca za ňu lobovali. Tým sa stiera hranica medzi nezávislou občianskou spoločnosťou a inštitucionálnou propagandou.

Takáto forma skrytej propagandy pripomína prax vlády USA, ktorá cez agentúry ako USAID financuje MVO po celom svete s cieľom presadzovať svoje geopolitické záujmy – čo sa po Trumpovom zmrazení zahraničnej pomoci dostalo do centra pozornosti.

Zosilňovaním proeurópskych hlasov a potláčaním nesúhlasu Komisia upevňuje naratív o integrácii, zároveň však diskredituje alebo potláča alternatívne pohľady. Tak sa z mechanizmov financovania EÚ a z MVO samotných stávajú nástroje inštitucionálnej propagandy zamerané na hlbšiu nadnárodnú integráciu.

V skutočnosti to predstavuje zásadné prevrátenie zmyslu a funkcie tzv. „nevládných organizácií“. Namiesto toho, aby sprostredkovali názory občianskej spoločnosti smerom k tvorcom politiky, tieto organizácie prenášajú politickú agendu od Komisie smerom k občianskej spoločnosti – častokrát sú od Komisie úplne finančne závislé.

Často tieto iniciatívy presahujú rámec propagácie a zasahujú priamo do vnútro politickej scény členských štátov. Ak sú zamerané na vlády kritické k politike EÚ, môžu sa stať nástrojom destabilizácie alebo dokonca pokusu o zvrhnutie demokraticky zvolených administratív.

Táto správa si kladie za cieľ podať prvý ucelený pohľad na tzv. propagandistický komplex EÚ-MVO – rozsiahly aparát mimo skutočného demokratického dohľadu, ktorý je pre väčšinu Európanov neviditeľný.

Cieľom je ukázať, ako sa cez rozpočtové nástroje, ako je program CERV, nielen riešia otázky správy vecí verejných, ale aj presadzuje politická vízia EÚ. Výsledkom je deformovanie verejnej diskusie o kľúčových otázkach a posilňovanie jednostranného naratívu o EÚ a jej politikách.

Z konkrétnych príkladov vyplýva, že nejde len o propagáciu hodnôt, ale o nástroj presadzovania nadnárodnej agendy – často na úkor národnej suverenity. Pod rúškom podpory hodnôt a právneho štátu sa tieto nástroje používajú na umlčanie opozície a posilnenie autority EÚ, čo vyvoláva vážne obavy z ústupu demokracie – spôsobeného samotnou EÚ.

Kapitola 1: Financovanie EÚ a občianska spoločnosť

EÚ sa rada prezentuje ako šampión občianskej spoločnosti. Komisia pravidelne tvrdí, že občianska spoločnosť je 'nevyhnutná pre zdravú demokraciu' a že 'zohráva kľúčovú úlohu pri podporovaní a ochrane hodnôt EÚ, ako sú ľudská dôstojnosť, sloboda, rovnosť, právny štát a ľudské práva'.

Komisia v skutočnosti výrazne navýšila rozpočet vyčlenený na občiansku spoločnosť. Na roky 2021 – 2027 vyčlenila cez program CERV až 1,55 miliardy eur – čo je viac ako trojnásobok oproti predchádzajúcemu obdobiu. Tento program sa stal najväčším európskym fondom určeným výhradne na podporu občianskej spoločnosti.

Program CERV má štyri hlavné oblasti: rovnosť a práva, zapojenie občanov a ich účasti, Daphne (boj proti násiliu na ženách a deťoch) a ochranu a presadzovanie hodnôt Únie. Práve posledná oblasť je najviac ideologicky motivovaná a najkontroverznejšia.

Cieľom tejto oblasti je 'chrániť, presadzovať a zvyšovať povedomie o právach prostredníctvom podpory organizácií občianskej spoločnosti'. V realite však väčšina týchto prostriedkov smeruje na podporu organizácií, ktoré už podporujú víziu EÚ a Komisie – teda federalistickú, nadnárodne riadenú úniu.

Komisia teda nie len že podporuje občiansku spoločnosť – ona si ju do veľkej miery sama vytvára a udržiava pri živote prostredníctvom masívnych dotácií.

Je pritom dôležité si uvedomiť, že občianska spoločnosť by mala fungovať ako sprostredkovateľ medzi občanmi a štátnymi inštitúciami, nie ako nástroj štátu či nadnárodných inštitúcií. Keď však financovanie pochádza výlučne z jednej politickej authority, riziko zneužitia občianskej spoločnosti ako nástroja propagandy prudko narastá.

Mnohí prijímatelia CERV grantov sú otvorene prointegrační, často sa priamo podieľajú na lobingu za hlbšiu integráciu alebo bojujú proti vládam členských štátov, ktoré sú voči EÚ kritickejšie. Tieto organizácie potom získavajú punc 'nezávislého hlasu občianskej spoločnosti', no v skutočnosti šíria agendu ich finančného donora.

Výsledkom je umelo vytvorená infraštruktúra mimovládnych organizácií, ktoré namiesto toho, aby boli autentickým hlasom občanov, fungujú ako inštitucionálny reproduktor ideológie EÚ.

To vedie k otázkam: Aký zmysel má občianska spoločnosť, ktorú financuje výlučne mocenská štruktúra? A dokáže takáto spoločnosť naozaj plniť svoju kritickú, demokratickú funkciu?

Kapitola 2: Od podpory k propagande

Na prvý pohľad môže podpora občianskej spoločnosti zo strany EÚ vyzeráť ako pozitívna snaha o posilnenie demokratickej participácie. No bližší pohľad ukazuje, že ide skôr o premyslenú stratégiu propagandy a ovplyvňovania verejnej mienky v prospech inštitucionálnych cieľov Komisie.

Granty sa často pridelujú organizáciám, ktoré už podporujú hodnoty EÚ a nadnárodnú integráciu. To znamená, že peniaze EÚ pomáhajú reprodukovat' už existujúci konsenzus, namiesto toho, aby podporovali pluralitu alebo nezávislé kritické hlasy.

Mnohé z podporovaných MVO sa podieľajú na kampaniach, ktorých cieľom je ovplyvniť verejnosť, politikov aj médiá v duchu európskej agendy. Často ide o činnosť, ktorá by sa v iných kontextoch nazvala lobingom, no keďže je zahalená do rétoriky 'hodnôt', je vnímaná ako neutrálny alebo pozitívny príspevok do verejnej debaty.

Podpora ideologicky spriaznených aktérov má efekt monopolizácie priestoru pre občiansky diskurz. Nezávislé alebo kritické organizácie majú len obmedzený prístup k fondom, čo vedie k nerovnováhe vo verejnej debata a obmedzeniu názorovej diverzity.

Komisia takto získava moc formovať verejný diskurz bez toho, aby čelila priamemu odporu – pretože využíva zástupné organizácie, ktoré hovoria 'hlasom občianskej spoločnosti'. No v skutočnosti ide o model, kde sú 'nevládne' organizácie fakticky závislé od vládneho (respektíve nadnárodného) financovania.

Výsledkom je, že tzv. občianska spoločnosť prestáva byť priestorom pre nezávislé idey a stáva sa ozvenou inštitucionálnej propagandy. To vytvára ilúziu pluralizmu tam, kde v skutočnosti prevláda ideologická jednota.

Táto situácia podkopáva samotný princíp demokracie, ktorý by mal stáť na voľnej súťaži ideí. Keď sa verejný priestor kontroluje cez finančné závislosti, reálne diskusie sa nahrádzajú opakovane podporovaným naratívom, ktorý má legitimizovať status quo.

Kapitola 3: Kultúrna vojna a „európske hodnoty“

Jedným z najvýraznejších aspektov stratégie EÚ v oblasti občianskej spoločnosti je snaha presadzovať tzv. „európske hodnoty“, pričom ich obsah nie je vždy jasne definovaný a často sa mení podľa aktuálneho politického diskurzu.

V praxi sú tieto hodnoty spájané najmä s progresívnymi ideologickými agendami – ako sú rodová rovnosť, práva LGBTI+ komunity, multikulturalizmus či klimatický aktivizmus. Hoci tieto témy môžu byť samy osebe legitímne, ich agresívne presadzovanie ako univerzálnych „európskych“ noriem vyvoláva napätie v štátoch s konzervatívnejšími hodnotovými rámcami.

Podpora MVO, ktoré šíria tieto hodnoty, nie je neutrálnym aktom – ide o nástroj kultúrnej politiky. Zvlášť v krajinách strednej a východnej Európy to vedie k pocitu, že Brusel sa snaží vnútiť svoju víziu spoločnosti, ktorá nezodpovedá historickému, náboženskému ani spoločenskému kontextu týchto štátov.

Tento proces nie je len jednostranný. Mnohé z podporovaných organizácií v týchto krajinách nie len že propagujú „európske hodnoty“, ale často vystupujú ako ostrí kritici vlastných národných vlád. V extrémnych prípadoch sa dostávajú do pozície akýchsi „tieňových opozícií“ s veľkým mediálnym a finančným zázemím.

Zahraničné financovanie politicky aktívnych MVO môže byť vnímané ako zasahovanie do domácej politiky. Niektoré členské štáty, ako Maďarsko alebo Poľsko, preto zaviedli legislatívu, ktorá vyžaduje transparentnosť financovania mimovládneho sektora. Táto snaha však často naráža na kritiku zo strany EÚ a je označovaná ako útok na demokraciu – čím sa opäť vytvára paradox.

EÚ tak na jednej strane podporuje „hodnoty“ a „pluralitu“, no na strane druhej netoleruje suverénne rozhodnutia členských štátov, ak sa líšia od oficiálnej línie. Vzniká tak kultúrna vojna medzi centrom a periferiou Únie.

V tejto situácii sa „hodnoty EÚ“ stávajú nástrojom politického a kultúrneho nátlaku – nie výstupom z konsenzu medzi členskými štátmi, ale nástrojom presadzovania vízie úzkej časti európskych elít.

Tento vývoj vyvoláva otázku: môže byť únia udržateľná, ak prestane byť spoločenstvom rôznorodosti a stane sa nástrojom ideologickej uniformity?

Kapitola 4: Propaganda cez médiá

Okrem podpory mimovládnych organizácií investuje Európska komisia aj značné prostriedky do médií a mediálnych projektov. Cieľom je šírenie „objektívnych informácií o EÚ“, no v praxi ide často o jednostrannú propagáciu európskej agendy.

Jedným z hlavných príjemcov financovania zo strany EÚ je spravodajský kanál Euronews. Hoci má byť nezávislý, Komisia mu v priebehu rokov poskytla desiatky miliónov eur. V roku 2022 samotnom získal od EÚ vyše 18 miliónov eur. To predstavuje značnú časť jeho rozpočtu, čím sa stáva de facto závislým od finančnej podpory EÚ.

Financovanie médií Komisiou je obhajované ako legitímny spôsob komunikácie s občanmi. No keďže nejde len o inzerciu, ale o systematickú podporu konkrétnych redakčných projektov, otvára sa tým otázka nezávislosti týchto médií.

Okrem priameho financovania veľkých spravodajských kanálov Komisia podporuje aj lokálne a regionálne médiá prostredníctvom rôznych grantových programov. Aj tu však platí, že prostriedky sú často podmienené súhlasom s hodnotami EÚ, čo vytvára tlak na obsahovú konformitu.

Tento systém vytvára mediálne prostredie, v ktorom sa kritika EÚ minimalizuje a pozitívne naratívy sa zviditeľňujú. Nejde teda o voľný tok informácií, ale o strategické formovanie verejnej mienky.

Komisia zároveň rozvíja iniciatívy proti dezinformáciám, ktoré však môžu fungovať ako prostriedky selektívnej cenzúry. V praxi to znamená, že názory, ktoré nezapadajú do oficiálneho rámca EÚ, sú označované za dezinformácie – bez ohľadu na ich pravdivosť či spoločenskú relevantnosť.

Tak sa propagandistická stratégia EÚ neobmedzuje len na podporu 'priateľských' organizácií, ale zahŕňa aj kontrolu nad informačným prostredím. To má vážne dôsledky pre slobodu prejavu, mediálnu pluralitu a schopnosť občanov vytvárať si vlastný názor.

Kapitola 5: EÚ a potláčanie nesúhlasu

Jedným z najzávažnejších dôsledkov rozmachu propagandistického aparátu EÚ je systematické potláčanie nesúhlasu. Namiesto skutočnej plurality názorov sa čoraz viac presadzuje ideologická jednota – maskovaná ako ochrana demokracie a právneho štátu.

Mnohé z iniciatív EÚ, najmä tie zamerané na boj proti dezinformáciám, majú potenciál byť zneužitú na umlčanie legitímnych kritických hlasov. Označením názorových oponentov za „extrémistov“ či „dezinformátorov“ sa z verejnej diskusie vylučujú celé názorové spektrá.

Financovanie „správnych“ MVO a médií vytvára nerovnováhu, v ktorej sú protinázory systematicky vytláčané na okraj – nie prostredníctvom argumentov, ale cez ekonomické a politické nástroje. To platí najmä v prípadoch, keď sú podporované aktivity namierené proti vládam členských štátov, ktoré majú inú predstavu o hodnotách alebo suverenite.

Rovnako problematické je, že EÚ zasahuje aj do legislatívnych rámcov členských štátov – často prostredníctvom tlaku na zmenu zákonov, ktoré majú obmedziť financovanie zahraničných MVO alebo zvýšiť transparentnosť. Takéto zákony sú potom označované ako „nedemokratické“, hoci sú štandardné v mnohých demokratických štátoch mimo EÚ.

Vzniká tak zvláštna situácia, v ktorej sa demokracia definuje len vtedy, keď súhlasí s líniou EÚ. Ak sa národná vláda odchyľuje od tohto rámca, čelí nielen kritike, ale aj finančnému a mediálnemu nátlaku.

Verejný diskurz je týmto spôsobom deformovaný. Občania nemajú prístup k plnej škále názorov a nemôžu si vytvoriť vlastný pohľad na zásadné otázky. Množstvo informácií je filtrovaných cez ideologické sito, čo ohrozuje základné princípy slobodnej a otvorenej spoločnosti.

Takto chápaný boj za 'európske hodnoty' sa v skutočnosti stáva bojom proti politickému pluralizmu. A to je pre projekt európskej integrácie potenciálne sebanásilné – pretože každá skutočná demokracia potrebuje nesúhlas, kritiku a otvorenú debatu.

Kapitola 6: Zneužitie dôvery

Dôvera občanov v občiansku spoločnosť, médiá a demokratické inštitúcie je jedným zo základných pilierov fungujúcej demokracie. Práve preto je zneužitie tejto dôvery mimoriadne nebezpečné.

Ak občania zistia, že tzv. nezávislé mimovládne organizácie alebo médiá sú v skutočnosti financované a ideologicky motivované konkrétnou politickou silou – v tomto prípade Európskou komisiou – ich dôvera sa môže rýchlo zmeniť na cynizmus.

Zneužitie dôvery má pritom ďalekosiahle dôsledky. Neohrozuje len legitímnosť konkrétnych aktérov, ale aj celé pole občianskej spoločnosti. Organizácie, ktoré skutočne pôsobia nezávisle a v prospech verejnosti, môžu byť vnímané ako súčasť propagandistického aparátu – jednoducho preto, že verejnosť prestane rozlišovať medzi autentickými iniciatívami a inštitucionálnymi projektmi.

Výsledkom je polarizácia, v ktorej sa občianska spoločnosť stáva nástrojom boja, nie mostom medzi občanmi a štátom. To vedie k strate legitímnosti a úpadku participácie – čo následne otvára priestor pre autoritárske alebo populistické alternatívy.

EÚ riskuje, že svojou snahou o presadzovanie hodnotovej jednoty podkope vlastný základ – dôveru občanov v demokratické procesy. V konečnom dôsledku môže takéto správanie oslabiť nielen občiansku spoločnosť, ale aj samotnú ideu európskej integrácie.

Otvorená, pluralitná a slobodná verejná debata je základom každého demokratického projektu. Keď sa z tejto debaty stane riadený proces s preferovanými názormi a umlčanými oponentmi, demokracia sa mení na simuláciu – na systém, ktorý možno pôsobí ako demokratický, no v skutočnosti je ideologicky kontrolovaný zhora.

Kapitola 7: Spätný úder

Napriek masívnemu úsiliu Európskej komisie o propagáciu svojej vízie Únie a jednoty sa v celej Európe objavujú znaky odporu. Tento odpor prichádza nielen zo strany vlád, ktoré sú označované ako euroskeptické, ale aj od občanov, intelektuálov a skupín, ktoré vnímajú smerovanie EÚ ako ohrozenie národnej identity a demokratickej suverenity.

Rastie frustrácia z toho, že európsky projekt sa presadzuje nie ako spoločná dohoda medzi národmi, ale ako technokratický a ideologický projekt riadený zhora. Tento spôsob integrácie vyvoláva reakcie – niekedy vo forme legislatívneho odporu, inokedy v podobe občianskych hnutí či rastúcej podpory politických strán, ktoré sa stavajú do opozície voči centralizmu EÚ.

Namiesto toho, aby EÚ reflektovala tieto signály ako príležitosť na dialóg a reformu, často reaguje ešte väčším dôrazom na ideologickú uniformitu. To vedie k ďalšiemu zacykleniu: čím viac EÚ tlačí na hodnotový súlad, tým väčší odpor vyvoláva.

Súčasný model európskej integrácie sa tak dostáva do bodu, kde čelí vnútorným rozporom: snaží sa byť demokratický a inkluzívny, no zároveň potláča odlišnosti a nesúhlas. Snaží sa budovať jednotu, no často ignoruje legitimitu národných záujmov.

Spätný úder, ktorý tento prístup vyvoláva, môže mať zásadné dôsledky. Nielen pre reputáciu EÚ, ale aj pre stabilitu samotného projektu integrácie. Ak sa občania začnú cítiť odcudzení a manipulovaní, dôvera v inštitúcie sa rozpadne – a s ňou aj ich schopnosť efektívne fungovať.

Namiesto ďalšej centralizácie by sa EÚ mala zamyslieť nad tým, ako vrátiť dôveru občanov. To si však vyžaduje nielen technické zmeny, ale aj zmenu postoja: uznanie, že demokracia nie je len o inštitúciách, ale aj o otvorenej, čestnej a pluralitnej verejnej debata.

Záver

Európska únia sa rada prezentuje ako bašta demokracie, právneho štátu a ľudských práv. No analýza jej činností v oblasti podpory občianskej spoločnosti, médií a verejného diskurzu odhaľuje menej lichotivý obraz: obraz inštitúcie, ktorá čoraz viac využíva svoju moc na presadzovanie ideologickej uniformity a umlčovanie nesúhlasu.

Skrz programy ako CERV, cez financovanie „priateľských“ médií a boj proti tzv. dezinformáciám, sa Komisia snaží formovať verejnú mienku a politickú realitu v prospech

svojich cieľov. V tomto procese však dochádza k oslabeniu demokratických mechanizmov, pluralizmu a dôvery verejnosti.

Zneužívanie mimovládnych organizácií ako nástrojov propagandy podkopáva ich nezávislosť a legitímnosť. Podpora len vybraných názorových prúdov vytvára falošnú predstavu konsenzu, zatiaľ čo kritické a alternatívne hlasy sú marginalizované.

Tento trend ohrozuje nielen kvalitu verejnej debaty, ale aj samotnú udržateľnosť európskeho projektu. Únia, ktorá ignoruje rozmanitosť názorov a potrebu demokratickej kontroly, riskuje stratu dôvery – čo môže viesť k dezintegrácii, ktorú sa snaží za každú cenu odvrátiť.

Ak má EÚ skutočne reprezentovať hodnoty, ku ktorým sa hlási, musí prestať instrumentalizovať občiansku spoločnosť a verejnú komunikáciu na presadzovanie svojej agendy. Namiesto toho by mala vytvoriť priestor pre otvorenú diskusiu, rešpekt k národným rozdielom a dôveru v schopnosť občanov samostatne si utvoriť názor.

Len tak môže projekt európskej integrácie získať späť svoju legitimitu – nie cez propagandu, ale cez úprimný dialóg a rešpekt k princípom, ktoré tvoria jadro demokratickej spoločnosti.